

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IAȘI**

FACULTATEA DE LITERE

ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

Romanul polițist în literatura română din secolul al XIX-
lea și până în perioada interbelică

Rezumatul tezei de doctorat

Coordonator:

Prof.univ.dr. Patraș Antonio-Mihail

Doctorandă:

Tican M. Manuela-Gabriela căs. Ursu

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IAȘI**

FACULTATEA DE LITERE

ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

Romanul polițist în literatura română din secolul al XIX-
lea și până în perioada interbelică

Coordonator:

Prof.univ.dr. Patraș Antonio-Mihail

Doctorandă:

Tican M. Manuela-Gabriela căs. Ursu

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
Școala Doctorală de Studii Filologice

ANUNȚ

La data de 14 iunie 2024, ora 10:00, în sala Dima doamna **Tican M. Manuela-Gabriela căs. Ursu** va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul *Romanul polițist în literatura română din secolul al XIX-lea și până în perioada interbelică*, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul **Filologie**.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte

Prof. univ. dr. **Leonte IVANOV**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Conducător de doctorat

Prof. univ. dr. **Antonio Mihail PATRAȘ**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Referenți

Prof. univ. dr. **Dorina Lăcrămioara PETRESCU**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Prof. univ. dr. **Radu VANCU**, Universitatea „Lucian Blaga”, din Sibiu

Prof. univ. dr. **Dragoș VARGA**, Universitatea „Lucian Blaga”, din Sibiu

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei. Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Litere

CUPRINS

Argument.....	5
I. Literatură vs. paraliteratură. Delimitări, teorii, exemple	14
II. De la critică la creație. Câteva observații asupra genezei romanului românesc.....	24
II. 1. Primele considerații teoretice asupra genului românesc	27
II. 2. Perspective teoretice asumate. Statutul romanului în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea	38
III. Romanul popular în literatura română a secolului al XIX-lea	45
III. 1. O tipologie a romanului popular românesc	51
III. 1. 1. Romanul misterelor și deschiderea către aspectul social.....	54
III. 1. 2. Ioan M. Bujoreanu - un reprezentant de prim plan al romanului popular	59
III. 1. 3. <i>Mistere din București</i> . Un roman definitoriu pentru literatura misterelor.....	62
III. 1. 4. Microscene din viața capitalei - o prefigurare a elementelor de sorginte polițistă.....	66
III. 2. Romanul istoric	71
III. 2. 1. Influențe, factori, evenimente definitorii în consolidarea romanului istoric	71
III.2.2. Romanul istoric în secolul al XIX-lea	76

III. 3. Romanul haiducesc	82
III. 3.1. Haiducia ca fenomen istoric, etnografic și literar	83
III. 3. 2. Literatura cu „haiduci”- panoramă asupra unui subgen.....	88
III. 4. Romanul „criminal” în literatura română a secolului al XIX-lea. Panait Macri și Ilie Ighel-Deleanu. Studiu de caz	97
IV. Romanul polițist în literatura română. Forme premergătoare și anticipări în secolul al XIX-lea.....	110
IV. 1. Traduceri și traducători de romane polițiste în secolul al XIX-lea	111
IV. 2. De la realitate la ficțiune. Presa și romanul „criminal”	117
IV. 3. „Fabricarea” unui roman „criminal”. O întrepătrundere de elemente literare și diaristice	121
V. Către o poetică a romanului polițist	129
V. 1. Începuturile genului polițist. Câteva elemente de istorie literară.....	142
V. 2. Geneza: America, 1841	146
V. 3. De la E.A. Poe la Agatha Christie. Evoluția prozei detectiviste: reprezentanți, perioade, direcții.....	151
VI. Consolidarea romanului polițist în literatura română: de la începutul secolului al XX-lea până în perioada interbelică.....	161

VI. 1. O analiză cantitativă asupra traducerilor romanului polițist începând cu secolul al XIX-lea până în perioada interbelică	163
VI. 2. Momentul Primului Război Mondial. Mai este vreme pentru roman polițist?	167
VI. 3. Spre romanul polițist clasic: <i>Misterul morței Jeanei Cristescu</i> de George Caliga.....	172
VII. Perioada interbelică sau triumful literaturii de „consum”	179
VII. 1. „De ce nu avem roman polițist?”	186
VII. 2. Statutul romanului polițist în perioada interbelică. Atitudini critice.....	196
VII. 3. „Un roman polițist original”: <i>Kimonoul înstelat</i> de Victor Eftimiu	201
VII. 4. Romanul polițist în opera unui scriitor canonic: Liviu Rebreanu, <i>Amândoi</i>	211
Concluzii.....	220
Bibliografie.....	227
Anexe.....	250

Rezumat

Prin această lucrare, intitulată *Romanul polițist în literatura română din secolul al XIX-lea și până în perioada interbelică*, ne-am propus să realizăm un studiu care să surprindă geneza romanului polițist în literatura română, dat fiind că elaborarea unor studii consistente ce vizează strict acest subiect lipsește din preocupările cercetătorilor. De altfel, principalul impediment de care ne-am ciocnit adesea pe parcursul realizării lucrării a fost lipsa referințelor bibliografice care să ne ajute în partea documentară atât de necesară. Am încercat să suplینim acest inconvenient prin lecturile critice existente într-o proporție considerabilă în literaturile engleză, franceză și americană, apelând mereu la o perspectivă comparatistă ce ne-a permis adoptarea unei viziuni cuprinzătoare asupra genului polițist.

Lucrarea este structurată în șapte capitole principale, ce tratează geneza și consolidarea romanului polițist în literatura română din secolul al XIX-lea până în perioada interbelică inclusiv, așa cum este anunțat încă din titlu. În primul capitol, ne-am îndreptat atenția către definirea domeniului paraliterar, un aspect esențial pentru cercetarea noastră, având în vedere că romanul polițist este văzut ca o parte constitutivă a acestuia. Încercările de a explica sau de a clarifica conceptul de „paraliteratură” au sfârșit adesea în utilizarea unor termeni de opoziție.

Altfel spus, diferențele dintre cele două circuite literare sunt vizibile doar dacă ne referim la criterii precum valoare vs. nonvaloare, la circulația și popularitatea textelor, la binomul originalitate vs. clișeu, specific vs. nespecific, la gradul de specializare a publicului receptor etc. Cu toate acestea, este evident că o separare vehementă a celor două tipuri de literaturi nu poate exista, astfel încât în contextul studiilor recente se discută adesea de o literatură „globală” sau despre literatură pur și simplu. Am introdus în acest prim capitol observații de natură sociologică și culturală, încercând să înțelegem paraliteratura în relație cu tipul de literatură estetică de care este organic legată, dar și cu cei trei vectori principali ce-i asigură succesul, anume conținutul operei, creatorul (scriitorul) și publicul. Particularizând această discuție la contextul cultural românesc observăm că, deși fenomenul paraliterar stă la baza pătrunderii și creației primelor noastre romane, perspectiva din care a fost adesea discutată este una depreciativă, astfel încât studiile privind „pionierii” genului românesc încearcă să descopere elementele de valoare estetică în aceste texte, ignorând primatul acordat funcției recreative.

În capitolul al doilea am urmărit modul în care se cristalizează genul românesc în literatura română din punct de vedere al considerațiilor teoretice. Având în vedere că acesta pătrunde pe filieră franceză, fiind considerată o formă de import, primele noastre romane poartă vizibil amprenta influenței occidentale. În prefețele

romanilor traduse regăsim și primele opinii asupra noului gen literar care cucerea deja toată Europa. Am cuprins în acest capitol viziunea unor traducători-prefațatori precum Simion Marcovici, Al. Beldiman, Gr. Pleșoianu, C. D. Aricescu, dar și considerațiile mult mai bine argumentate ale lui Mihail Kogălniceanu, Ion Heliade Rădulescu, I. D. Negulici, ce vor culmina cu adevărate „teorii” ale romanului, precum este cazul „romanului poporan” al lui Maiorescu, al celui realist definit de Al. Șuțu sau al originalelor observații critice rămase fără ecou ale lui Radu Ionescu.

Popularitatea pe care o capătă genul spre mijlocul secolului al XIX-lea va contribui la o producție cantitativă semnificativă, astfel că în capitolul al treilea ne-am propus să urmărim ipostazele prozei de consum, analizând punctual subgenurile relevante pentru cristalizarea unei variante autohtone a romanului polițist. De aceea, ne-am oprit asupra romanului misterelor, al celui haiducesc, asupra romanului istoric și al celui „criminal”, urmărind o abordare detaliată asupra specificității acestora, ce reiese din lectura nenumăratelor texte descoperite în paginile istoriilor literare sau în periodicele vremii.

În cazul romanului misterelor am identificat mai multe elemente, ce ne-au ajutat să conturăm o poetică a subgenului, reprezentată mai ales de o amplă deschidere către aspectele sociale ale vremii, de atenția acordată amănuntului realist, înregistrarea unor tablouri de epocă, precum și a multor descrieri ce surprind clădiri sau locuri

importante din perioada respectivă etc. Meritul romanului de mistere este valorificarea în cadrul narațiunii a elementului citadin, a spațiului urban cu directe consecințe asupra dezvoltării formulei polițiste. Cu alte cuvinte, înfățișarea orașului cu toate notele sale individuale, atât exterioare, precum descrierile fascinante ale diverselor locuri din București, ale unor clădiri și instituții ce țin de modernitate (teatrul, judecătoria, tribunalul), cât și interioare (aspecte ce țin de construcția personajelor, de moravurile vremii, de preocupările și viața zilnică a oamenilor, de diferențierea lor în funcție de statutul social etc.) creează un spațiu propice și necesar narațiunilor detectiviste. De aceea, în romanul lui Bujoreanu regăsim primele scene de sorginte polițistă, precum este cazul descoperirii criminalului Frusinei de către un procuror cu spirit de observație, ce reușește să găsească indicii care-l conduc spre adevărații vinovați și reprezentarea unor momente din sala de judecată ce servesc drept exemple pentru modul în care funcționau la timpul respectiv instituțiile statului responsabile cu exercitarea justiției.

Problematica romanului istoric a constituit un alt subcapitol al lucrării noastre, alcătuit pe două coordonate principale. Pe de o parte, am schițat o scurtă istorie a genului în contextul literaturii europene, iar pe de altă parte, ne-am ocupat de specificul acestuia în spațiul literar românesc. Elementul de noutate al studiului a fost reprezentat de crearea unei imagini unitare asupra

romanului istoric, analiza bazându-se pe identificarea elementelor specifice subgenului corelate cu aspecte din literatura europeană. Am luat drept reper proza istorică a lui N. D Popescu (*Iancu Jianu zapciû de plasă, Nuvelă originală cu patru gravuri; Miul haiducul, O pagină din epoca fanarioșilor. Nuvelă originală cu 4 gravuri. Boierii haiducii, Nuvelă originală cu patru ilustrațiuni, Tunsu haiducul, Nuvelă originală ilustrată cu 4 gravuri, etc.*), un scriitor extrem de apreciat și productiv în tabloul epocii. Originalitatea scriiturii sale este dovedită prin modul în care reușește să îmbine elementele istorice, intențiile vădit naționaliste cu spectacolul vieții personajelor, accentuând momente ori scene de mare dramatism.

Strâns legat de romanul istoric este și cel haiducesc, considerat cel mai popular subgen al vremii care aduce în prim-plan figuri legendare bine-cunoscute ce au jucat un rol important în lupta pentru independență a Țărilor Române. Răspândirea prozelor cu haiduci are baze solide, istorice și culturale, scriitorii preluând de fapt imaginea lor din sursele folclorice pe care le românează sau le prelucrează în funcție de scopurile narațiunii. Am ales să ne ocupăm de doi scriitori reprezentativi: N. D. Popescu (*Iancu Jianu, căpitan de haiduci* [1873]; *Miul-Haiducul* [1881]; *Bujor-haiducul. Nuvelă originală* [1882] etc.) și Panait Macri (*Ioan Tunsu, căpitan de haiduci* [1887]; *Haiducul Țandură, Scriere originală cu adaose și modificări* [1894]; *Bostan, haiduc de peste Milcov* [1899]), pe care i-am considerat esențiali pentru

ilustrarea a două direcții diferite în cazul acestui tip de roman. Pe de o parte, N. D. Popescu valorifică imaginea tradițională a haiducului, cea a eroului salvator, cu toate aspectele evident implicate, pe de altă parte, Panait Macri portretizează un haiduc dominat de instinctualitate, ce-și pedepsește crunt dușmanii, prozele sale prezentând multe urme ale romanului „criminal”, subgen pe care l-am analizat în ultimul subcapitol al acestei părți din lucrare.

Romanul „criminal” este considerat cel mai popular subgen al finalului de secol XIX din literatura română. Nucleul acestui tip de proză constă în descrierea unor situații neobișnuite și extraordinare, cultivarea șocului și crearea unei atmosfere de groază. Dintre scriitorii care au practicat acest tip de proză, i-am considerat reprezentativi pe Ilie Ighel-Deleanu și Panait Macri, întrucât literatura lor ne oferă atât un exemplu de adecvare la solicitările de lectură ale unui public avid de senzational, cât și o integrare a elementelor literare, ce țin de zona esteticului în prozele lor. Astfel, am urmărit specificul acestui tip de roman cu referire mai ales la prelucrarea temei și a criminalului, apropierea de relatarea gazetărească, inspirația din subiectele celebre ale vremii, precum și factorii ce au contribuit la succesul genului. Toate aceste considerații sunt însoțite de multe exemple din textele scriitorilor menționați, ce susțin calitatea lor de document al epocii.

În capitolul al IV-lea al lucrării ne-am ocupat de alcătuirea unui traseu evolutiv al genului polițist din

perioada secolului al XIX-lea. Pentru îndeplinirea acestui scop a fost necesară realizarea unei statistici cu privire la situația traducerilor romanului polițist. Demersul este cu atât mai justificat cu cât genul în cauză pătrunde inițial ca formă de import, iar traducerile vor continua să domine piața literară românească o perioadă foarte lungă, ajungând la un punct de intensitate maxim în perioada interbelică. Analizând numărul de romane polițiste traduse pe decenii, am observat că în secolul XIX sunt înregistrate progresiv diminuări și creșteri, cele mai multe romane fiind traduse în deceniul 1890-1899, urmată de o scădere drastică în perioada izbucnirii războiului. Perioada cea mai prolifică din acest punct de vedere este cea interbelică, mai ales deceniul 1920-1929 cu un număr de 18 romane și deceniul 1930-1939 cu 22 romane. În ceea ce privește scriitorii traduși și literaturile din care se traduce, îi întâlnim adesea pe Maurice Leblanc, George Simenon, Gaston Leroux, Émile Gaboriau din literatura franceză și pe Arthur Conan Doyle, Agatha Christie, E.A. Poe, Raymond Chandler, Samuel Dashiell Hammet din literaturile engleză și americană. Tot în cadrul acestui capitol, ne-am ocupat de relația dintre presă și romanul „criminal” pe care am considerat-o esențială în procesul de creație al literaturii de consum în secolul al XIX-lea. Din consultarea celor mai importante periodice ale vremii, am observat că un număr foarte mare de subiecte era dedicat prezentării faptelor de violență sau de criminalitate săvârșite în contexte diverse. Unele dintre

acestea, de regulă cele mai spectaculoase, erau livrate publicului sub formă de „episoade”, ziarele revenind asupra subiectelor și completându-le cu noile date descoperite, devenind astfel surse valoroase de inspirație pentru autorii populari. Altfel spus, scriitorii preluau cazuri extraordinare din cotidienele vremii și le transformau, cu mai multe sau mai puține modificări, în romane ce aveau parte de un succes remarcabil. Cele mai interesante situații de acest fel pe care le-am analizat în paginile lucrării de față au fost cele referitoare la Alexandrina Dumitrescu, ce-și ucide soțul și fiica prin otrăvire, și cel al banditului Simion Licinski. Primul caz a fost prezentat de Panait Macri în romanele sale *Din fundul ocnelor. Roman original* (1904) și *Otrăvitoarea din Giurgiu sau Frumoasa Alexandrina. Roman criminal* (1884), iar cel de-al doilea caz a constituit subiectul romanelor mai multor scriitori, printre care Ilie-Ighel Deleanu cu *Banditul Simion Licinsky* (1890) și *Moartea banditului Simion Licinsky. Roman criminal* (1891) și Zamfir Filotti cu *Simion Licinsky, Banditul din Dobrogea* (1889).

În capitolul al V-lea, ne-am oprit asupra elementelor de poetică și constituire a genului polițist. Pe de o parte, am realizat o sinteză asupra celor mai importante considerații ce privesc specificul și dezvoltarea genului, valorificând cu precădere lucrările unor critici și teoreticieni din literaturile europene (engleză, franceză, americană). Pe de altă parte, am

reconstituit istoria ficțiunii polițiste de la origini până în perioada interbelică, oprindu-ne asupra celor mai importante momente din dezvoltarea sa și aprofundând operele unor scriitori reprezentativi. Astfel, am identificat mai multe componente care dau specificitate romanului polițist, precum: existența a două „story-uri” la nivelul narațiunii (cea a crimei și cea a investigației), care au rolul de a complica datele oferite de narator, dar și de a le clarifica în finalul textului; apoi, valorificarea temei crimei și a criminalului, ce s-a modificat vizibil din secolul al XVIII-lea, când prima aspectul religios, până în epoca modernă, când s-a ajuns la o reinterpretare estetică a acesteia; respectarea unei unități de timp, spațiu și de acțiune (crima să se petreacă într-un loc închis, într-un interval temporal scurt, iar intriga să fie singulară și să nu interfereze cu altele și de la care să nu fie distrasă atenția [Caillois, 2001: 205]). Surprinderea unui tipar ce se respectă în proza polițistă a constituit un alt aspect pe care l-am detaliat în acest capitol. Astfel, prezentarea detectivului, descoperirea crimei și a indiciilor, rezolvarea cazului, explicarea misterului inițial și a procesului prin care a fost deslușit, alături cu anumite „reguli” alcătuiesc schema narativă a romanului polițist, de care depind toate celelalte componente. Considerațiile lui Roger Caillois cu privire la natura romanului polițist care ezită între doi poli (cel de dramă și cel de problemă matematică), la contextul în care apare genul (secolul al XIX-lea în Anglia) ori la explicarea jocului dintre narator-cititor-detectiv ne-au

sprijinit să clarificăm problema romanului polițist, iar cele ale lui Mihai Iovănel ne-au ajutat să înțelegem mai bine relația dintre romanul polițist și literatura ce are ca temă căutarea comorilor, dar și împrejurările în care pătrunde acesta în spațiul literar românesc. În alte trei subcapitole (V.1. V.2. și V.3) am discutat contextul care favorizează apariția genului, diversele ipoteze referitoare la primele narațiuni polițiste, considerând că începuturile acestuia se regăsesc în opera scriitorului american E.A Poe, mai exact în cele trei proze scurte *The Murders in Rue Morgue* (1841), *The Mystery of Marie Rogêt* (1842) și *The purloined Letter* (1844). În continuare, am surprins cele mai importante perioade din evoluția genului polițist, oprindu-ne la epoca interbelică, în care am evidențiat contribuția unor scriitori precum: Èmile Gaboriau, Wilkie Collins, Arthur Conan Doyle, G.K. Chesterton, Edgar Wallace, Agatha Christie.

Capitolul al VI-lea surprinde câteva aspecte legate de situația romanului polițist la începutul secolului al XX-lea, o situație extrem de instabilă din cauza izbucnirii războiului și puțin roditoare pentru literatură în general. Cu toate acestea, am identificat un roman provocator pentru istoria genului și care poate fi considerat o formă apropiată a prozei polițiste clasice. Este vorba de textul lui George Caliga, *Misterul morții Jeanei Cristescu* (1909), pe care l-am analizat din perspectiva existenței celor patru elemente esențiale ce definesc genul, anume, victima, criminalul, detectivul și specificul narațiunii.

Ultimul capitol (al VII-lea) este și unul destul de concentrat, întrucât odată cu perioada interbelică asistăm la încheierea perioadei de geneză și consolidare a genului. Apar și în literatura română câteva proze cu specific polițist foarte valoroase, inclusiv din punct de vedere estetic, ce demonstrează că genul a reușit să ajungă la maturitate. Ne referim la romanele scriitorilor N. Arcașu, ale lui Victor Eftimiu, G.M. Amza, Liviu Rebreanu, Constantin Răuleț etc. Deși perioada interbelică este caracterizată de o mare efervescență literară, în care subgenurile literaturii de consum înfloresc, observăm că romanul polițist nu ocupă primele locuri în preferințele publicului, acestea fiind dedicate literaturii melodramatice, romanului de acțiune și celui sentimental. Producția cantitativă din epocă este totuși limitată, cititorii preferând adesea lectura din clasicii universali ai genului din care se traduce masiv în această perioadă. De aceea, am dedicat un subcapitol studierii cauzelor sociale, politice, economice și culturale ce favorizează apariția și dezvoltarea genului polițist în culturile europene, aplicate la contextul românesc. Am identificat astfel că lipsa unei clase de mijloc, gradul scăzut de modernizare al societății, organizarea societății în afara principiilor democratice sau construcția unui sistem ineficient de poliție și control al criminalității reprezintă câteva motive ce au contribuit la o receptare mai scăzută a genului comparativ cu situația altor literaturi europene. La acestea adăugăm și atitudinile critice negative din perioada interbelică, ce pare să fie

descurajat scriitorii spre producția de texte orientate mai ales spre publicul larg. Cu toate acestea, genul polițist reușește să-și demonstreze capacitatea de adaptare la condițiile specifice ale fiecărui climat social și cultural, astfel încât vom descoperi printre zecile de texte mai mult sau mai puțin încadrabile în parametrii prozei detectivistice și câteva ce sintetizează întreaga sa poetică. Este vorba despre romanele *Kimonoul înstelat* (1932) și *Amândoi* (1940). Primul îi aparține lui Victor Eftimiu, iar cel de-al doilea lui Liviu Rebreanu. Am ales să analizăm detaliat cele două texte, întrucât ambele prezintă atât elementele definitorii ale unui roman polițist (triada victimă-criminal-detectiv, metode și mijloace specifice procesului de investigare, specificul narațiunii etc.), cât și aspecte ce individualizează prozele în contextul literar românesc (este cazul includerii elementelor senzaționaliste și a celor de parodie a genului polițist la Victor Eftimiu și amprente psihologice și realiste ale prozei la Rebreanu).

În cele din urmă, considerăm că am îndeplinit obiectivele enunțate la începutul lucrării, cel mai important dintre acestea fiind realizarea unei panorame a genezei și dezvoltării genului polițist în literatura română. Am identificat principalele momente în constituirea genului prin legăturile realizate cu subgenurile romanului popular în secolul al XIX-lea care au furnizat diferite elemente tematice sau mijloace de expresie înglobate de proza polițistă. Apoi, am realizat o analiză comparativă

între literatura română și cea europeană, atât în ceea ce privește producția literară, cât și situațiile particulare de tip economic și cultural ce au contribuit la consolidarea romanului polițist. Am reușit să surprindem și să conturăm o poetică a acestui gen popular, analizând punctual mai multe texte reprezentative din literatura română. O posibilă continuare a lucrării poate fi realizată prin identificarea și interpretarea unui număr semnificativ de romane aparținând următoarelor perioade de dezvoltare romanescă a genului polițist, anume perioada comunistă și postdecembristă, unde pot fi regăsiți nenumărați autori și romane polițiste ce necesită un studiu critic aprofundat.

Bibliografie selectivă

A. Corpus de texte din literatura română

ARICESCU, C.D., *Misterele căsătoriei. Bărbatul predestinat, Bărbatul diplomat, Bărbatul desillusionat*. Ediție filologică de Roxana Patraș. Prefață de Antonio Patraș. Volumele I și al II-lea (alfabet de tranziție) transliterate în alfabet latin cu HTR-*handwritten text recognition antrenat în Transkribus* de Roxana Patraș. Volumul al III-lea (alfabet latin) editat de Manuela Ursu și editat de Roxana Patraș. Iași: Editura Timpul, 2020.

ALEXADRESCU, Alexandru I., *Clotilda sau Crimele unei femei*, București: Tip. Isac Binder, 1891.

BUJOREANU, Ioan M., *Mistere din București*, București: Editura Minerva, 1984.

CALIGA, George, *Misterul morței Jeanei Cristescu*, București: Minerva, 1909.

EFTIMIU, Victor, *Kimionoul înstelat*, București: Editura Romhelion, 1991.

IGHEL-DELEANU, Ilie, *Banditul Simion Licinsky. Roman criminal*, București: Editura Librăriei H. Steinberg 7, Calea Rahovei, 12, 1890.

IGHEL-DELEANU, Ilie, *Tâlharul Fulger. Roman criminal întâmplat în timpul revoluției de la 1848*, București: Editura Librăriei H. Steinberg 7, Calea Rahovei, 1892.

MACRI, Panait, *Ioan Tunsu căpitan de haiduci. Nuvelă originală*, București: Tipografia „Cultura Românească” Institut de editură, arte grafice și confecțiuni din hârtie Strada Pitagora, 16-18, 1887.

MACRI, Panait. *Crima misterioasă din Calea Mogoșoaiei*, București: Editura Librăriei H. Steinberg, str. Șelari, nr. 18, 11893.

MACRI, Panait, *Bostan, haiduc de peste Milcov, ilustrat cu patru gravuri*, București: Tipografia „Providența” 96, Strada Sf. Vineri, 20, 1899.

MACRI, Panait, *Otrăvitoarea din Giurgiu sau Frumoasa Alexandrina*, București: Tip. Dor. P. Cucu, 1884.

MACRI, Panait, *Sugrumarea Teodorei, copila Domnului din București*, București: Editura Tipo-Litografiei Dor. P. Cucu, 1886.

POPESCU, N. D., *Iancu Jianu zapciū de plasă. Nuvelă originală cu patru gravuri*, partea I, Brașov: Editura Librăriei Ciurcu, 1887.

POPESCU, N. D., *Bujor haiducul. Nuvelă ilustrată cu 4 gravuri*. Edițiunea III revizuită și adăugată, București: Depozitul la librarul Anticar H. Steinberg, Calea Rahovei No. 7, 1892.

POPESCU, N. D., *Miul haiducul, O pagină din epoca fanarioșilor. Nuvelă originală cu 4 gravuri*, București: Editura Librăriei H. Steinberg, 1881.

POPESCU, N. D., *Tunsu haiducul, Nuvelă originală ilustrată cu 4 gravuri*, Braşov: Editura Librăriei Ciurcu, 1881.

POPESCU, N. D., *Codreanu haiducu. Nuvelă originală*, Ediţiunea II cu patru ilustraţiuni, Bucureşti: Editura librăriei H. Steinberg, 1882.

POPESCU, N. D., *Bătălia de la Călugăreni. Roman istoric. Extras din cea mai glorioasă epocă a vieţii lui Mihai Viteazul*, Bucureşti: Editura Librăriei H. Steinberg, 1894.

PRUTIANU, C., *Tâlharii Tecuciului, Tutovei, Putnei, Bacăului şi Covurluiului. Roman criminal. Cu cântece culese din gura bandiţilor sau călăuza ofiţiarilor de poliţie judiciară*, Bucureşti: Tipografia Isac Binder, 1895.

REBREANU, Liviu, *Opere*, volumul III: *Jar. Gorila. Amândoi*, ediţie alcătuită de Mircea Coloşenco şi Ilderim Rebreanu, prefaţă de Eugen Simion, Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic, 2001.

B. Corpus de texte din literatura străină

POE, Edgar Allan, *Scrieri alese*, în româneşte de Ion Vinea, Miha Dragomir, Constantin Vonghizas, Studiu introductiv de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Bucureşti: Editura Univers, 1979.

POE, Edgar Allan, *The works of Edgar Allan Poe in five vols.*, Oxford: Benediction Classics, 2011.

GABORIAU, Émile, *Afacerea Lerouge*, în românește de Hertha Perez și Doina Florea-Ciornei, Prefață de Hertha Perez. s.l. Iași: Editura Junimea, 1980.

GABORIAU, Émile, *Domnul Lecoq*, traducere de Rodica Chiriacescu, București: Editura UNIVERS, 1986.

CONAN, Doyle Arthur, *Aventurile lui Sherlock Holmes. Un studiu în roșu. Aventura rubinului albastru*, vol. I, traducere de Doina Puicea, Luiza Ciocșirescu, București: Adevărul Holding, 2011.

CONAN, Doyle Arthur, *Aventurile lui Sherlock Holmes. Semnul celor patru. Valea terorii. Memoriile lui Sherlock Holmes*, vol. II, traducere de Mira Lăzărescu, Monica Duță, Luiza Ciocșirescu, București: Adevărul Holding, 2011.

CONAN, Doyle Arthur, *Aventurile lui Sherlock Holmes. Întoarcerea lui Sherlock Holmes. Câinele din Baskerville*, vol. III, traducere de Silvia Stan, Ileana Ionescu, București: Adevărul Holding, 2011.

CHANDLER, Raymond, *Somnul de veci*, traducere de Constantin Popescu, București: Editura Datina, 1992.

CHANDLER, Raymond, *Astă seară, Marlowe...*, traducere de Constantin Popescu, București: Editura Tineretului, 1968.

CHRISTIE, Agatha, *Crima pe terenul de golf*, traducere de Doina Topor și Lidia Gradinaru, București: Editura Multi Press, 1995.

CHRISTIE, Agatha, *Misterul celor patru*, traducere de S. Socrate, București: Editura Abaris-Press, 1992.

CHRISTIE, Agatha, *Misterioasa afacere de la Styles*, traducerea Doina Topor, București: Editura Excelsior-Multi Press, 1994.

CHRISTIE, Agatha, *Crima din Orient-Expres*, traducere de Simina Sprinteroiu și Miruna Sprinteroiu, București: Editura Multi Press, 1999.

WALLACE, Edgar, *Omul de la Carlton*, în românește de Dorian Opincaru, București: Editura Dragon, 1991

C. Referințe critice

Volume

BENVENUTI, Stefano and RIZZONI, Gianni, *The whodunit: an informal history of detective fiction*, translated by Anthony Eyre with „A report on the Current Scene” by Edward H. Hoch, New York: Macmillan Publishing Co. INC., 1980.

DELAMATER, Jerome; PRIGOZY, Ruth, *Theory and practice of classic detective fiction* (Contribuions to the study of popular culture), London: Greenwood Press, 1997.

IOVĂNEL, Mihai, *Roman polițist*, Cluj-Napoca: Editura Tact, 2015.

HAYCRAFT, Howard, *Murder For Pleasure: Life and Times of the Detective Story*, New York: Carroll & Graf Publisher, 1984.

NARCEJAC, Thomas, *Une machine à lire: Le roman policier*, préface de F. Le, Lionnais, Paris: Éditions Denoël/Gonthier, 1975.

PRIESTMAN, Martin, *The Cambridge Companion to Crime Fiction*, United Kingdom: Cambridge University Press, 2003.

REILY, John, *Twentieth-century crime and mystery writers*, New York: Macmillan Publisher, 1980.

REUTER, Yves, *Le roman policier*, ouvrage publié sous le direction de Frances Vanoye, Paris: Éditions Nathan, 1997.

STOICA (Modorcea), Ana-Maria, *Contribuții la o poetică a genului polițist – Un gen literar neglijat*, Teză de doctorat, Alba-Iulia: Universitatea „1 Decembrie”, 2019.

SYMSON, Julian, *Bloody Murder: From the detective story to the Crime Novel: A History*, England: Penguin Books Ltd, 1985.

ZECA-BUZURA, Daniela, *Melonul domnului comisar. Repere într-o nouă poetică a genului romanului polițist clasic*, București: Editura Curtea-Veche, 2005.

Articole în periodice

ARION, George, *Kimonoul înstelat*, în „Jurnalul”, 11 februarie (2012). Accesat la 12 iulie 2023. <https://jurnalul.ro/cultura/carte/kimonoul-instelat-603955.html>.

AUDEN, W.H., *The Guilty Vicarage Notes on the detective story, by an addict*, în „Harper’s Magazine”, mai (1948). Accesat la 10 martie 2022. [auden.detectives](http://auden.detectives.com).

BAGHIU, Ștefan, POJOGA, Vlad *et al.*, *Geografia Internă a Romanului Românesc în secolul al XIX-lea*, în Revista „Transilvania”, nr. 10 (2019): 29–43. Accesat 10 ianuarie 2022. [baghiu.geografia internă](http://baghiu.geografiainternă.ro).

BAGHIU, Ștefan, *Translations of Novels in the Romanian Culture During the Long Nineteenth Century (1794-1914): A Quantitative Perspective*, în „Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory”, nr. 6 (2020): 87-106. Accesat 10 ianuarie 2022. [baghiu.translations](http://baghiu.translations.com).

BAICUS, Iulian, *N. Steindhardt și romanul polițist*, în „Academia. edu”. Data accesării: 16 ianuarie 2020. [n.steindhardt](http://n.steindhardt.com).

CERNAT, Paul, *De ce nu (mai) avem roman polițist?*, în „Observator cultural”, nr. 865 (2017). <https://www.observatorcultural.ro/articol/de-ce-nu-mai-avem-roman-politist/>. Accesat la data de 20 iunie 2020.

DINE VAN, S.S., *Twenty Rules for Writing Detective Stories*, în „The American Magazine”, septembrie (1928). Accesat la

20.09.2023. <https://www.speedcitysistersincrime.org/ss-vandine---twenty-rules-for-writing-detective-stories.html>

HARMON, Gary L., *On the Nature and Functions of Popular Culture*, în „Studies in Popular Culture”, vol. 6, (1983): 3–15, <http://www.jstor.org/stable/45018100>. Accesat 20 Noiembrie 2021.

HÜHN, P., *The detective as reader: Narrativity and reading concepts in detective fiction*, în „Modern Fiction Studies” 33, no. 3 (1987): 451–66. <http://www.jstor.org/stable/26282385>. Accesat la 13 iunie 2023.

IORGA, Nicolae, *Bucureștii de acum un veac (Ioan Em. Bujoreanu, 1862)*, în „Analele Academiei Române”, Seria III, Tomul VI. (1935): 159-182. Data accesării: 20.08.2021. [iorga.bucurestii..](http://iorga.bucurestii.ro)

LEARY, Patrick, *Fraser's Magazine' and the Literary Life, 1830-1847*, în „Victorian Periodicals Review” 27, no. 2 (1994): 105–26. Accesat 18 septembrie 2022. [jstor.leary.](http://www.jstor.org/stable/26282385)

MARTIN, Terry J., *Detection, Imagination, and the Introduction to „The Murders in the Rue Morgue”*, în „Modern Language Studies” 19, no. 4 (1989): 31–45. Accesat la 14 septembrie 2022. <https://doi.org/10.2307/3194774>.

PATRAȘ, Roxana, *Hajduk novels in the nineteenth-century Romanian fiction: Notes on a subgenre*, în „Swedish Journal of Romanian Studies”, vol.2, no.1 (2019): 24-33. Accesat 20 martie 2022. <https://journals.lub.lu.se/sjrs/article/view/18769>.

POJOGA, Vlad, BAGHIU, Ștefan *et al.*, *Tehnici digitale pentru analiza romanului românesc*, în Revista „Transilvania”, nr. 10 (2019): 9-16. Accesat 15 martie 2022: shorturl.at/aivFO.

RĂDESCU, Cătălina, CHIOREAN, Maria *et al.*, *Precaritate și cosmopolitism în romanul românesc (1845-1947): muncă, hrană, sănătate, îmbrăcăminte, mondenitate*, în Revista „Transilvania”, nr. 9 (2021): 63-74. Accesat 11, ianuarie 2022, shorturl.at/optA0.

SEDWICK, Ellery, *Magazine and Pro (Axinte)fession of Authorship in the United States, 1840-1900*, în „The Papers of the Bibliographical Society of America (University of Chicago Press, Bibliographical Society of America)”, 94, nr.3 (2000): 392-425).

STREINU, Vladimir, *Liviu Rebreanu*, în „Revista Fundațiilor Regale”, Anul 7, nr.4-7, aprilie-iunie (1940): 379-390.

TERIAN, Andrei, GÂRDAN, Daiana, MODOC, Emanuel, BORZA, Cosmin *et al.*, *Genurile romanului românesc (1901-1932). O analiză cantitativă*, în Revista „Transilvania” (2020): 53-64.

URSU Manuela-Gabriela, *Romanul misterelor în literatura română a secolului al XIX-lea - o pagină de istorie literară uitată* –, în „Swedish Journal of Romanian Studies”, vol. 5, nr.1 (2022): 69-84.

VARGA, Dragoș, *Consumism și propagandă în romanul istoric românesc din perioada comunistă (I)*, în Revista „Transilvania”, nr 11 (2016): 82-85.

D. Bibliografie generală

ANDERSON, Benedict, *Comunități imaginate, Reflecții asupra originii și răspândirii naționalismului*, traducere de Roxana Oltean și Ioana Potrache, București: Editura Integral, 2000.

BARBU, Marian, *Romanul de mistere în literatura română*, Craiova: Scrisul Românesc, 1981.

CAWELTI, G. John, *Adventure, Mystery and Romance. Formula stories as Art and Popular Culture*, Chicago: The University of Chicago Press, 1976.

CAZIMIR, Ștefan, *Pionierii romanului românesc - de la I. Ghica la G. Baronzi*, București: Editura Minerva, 1973.

CHIMET, Iordan, *Eroi, fantome, șoricei*, București: Editura Meridiane, 1970.

CONSTANTINESCU, Gabriel, *Crime înfiorătoare și tâlhării îndrăznețe din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2012.

CORNEA, Paul, *De la N. Filimon la G. Călinescu - studii de sociologie a romanului românesc*, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară Cluj-Napoca. București: Editura Minerva, 1982.

DE GROOT, Jerome, *The Historical Novel*, London: Routledge Print, 2020.

DRĂGAN, Ioana, *Romanul popular în România*, Cluj-Napoca: Casă Cărții de Știință: 2001.

HOBSBAWM, Eric, J., *Primitive rebel: studies in archaic forms of social movement in the nineteenth and twentieth centuries*, London, Abacus: an imprint of Little, Brown Book Group, 2017.

LUKÁCS, Georg, *Romanul istoric*, traducere, note și indici de Ion Roman, București: Editura Minerva, 1978.

MORETTI, Franco, *Grafice, hărți, arbori. Literatura văzută de departe*, traducere de Cristian Cercel și studiu introductiv de Andrei Terian, Cluj: Editura Tact, 2016.

ROUVILLOIS, Frédéric, *O istorie a bestsellerului*, traducere din limba franceză de Emanoil Marcu, București: Editura Humanitas, 2013.

STOREY, John, *Cultural Theory and Popular Culture. An Introduction*, Routledge Publisher, 2012.

STREEBY, Shelly, JESSE, Aleman *et al.*, *Empire and The Literature of Sensation: An Anthology of Nineteenth-Century Popular Fiction (Multi-Ethnic Literatures of the Americas)*, New Brunswick, N.J: Rutgers University Press, 2007.

STRINATI, Dominic, *An Introduction to Theories of Popular Culture*, Londra: Routledge Publisher. 2004.

ȘTEFĂNESCU, Paul, *Afaceri criminale celebre. De la Sherlock Holmes la Maigret*, București: Editura All, 1995.